

ПОЧАТКОВА ОСВІТА



DOI 10.31651/2524-2660-2022-3-52-55
ORCID 0000-0002-8874-232

АКІРІ Іон

доктор фізико-математичних наук, конференціар кафедри Дидактики Шкільних Дисциплін,
Інститут Педагогічних Наук, м. Кишинів, Республіка Молдова
e-mail: iakiri8@gmail.com

УДК 378.018.8.011.3-051(045)

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ У КОНТЕКСТІ ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНОЇ ПАРАДИГМИ

Сучасна школа не досягає головної мети – підготовки випускників до життя. Відомо, що основними компетентностями, призначеними для формування в школі, є компетентності, які дозволяють навчатися, спілкуватися, працювати в команді, самовизначатися. Йдеться про формування універсальних навчальних умінь і навичок, необхідних для вирішення різноманітних завдань у реальних та/або змодельованих ситуаціях. У випадку з однопрофільною школою досягти цього дуже важко.

Мета статті: розглянути та обґрунтувати основні положення підготовки педагогічних кадрів в системі педагогічної освіти в контексті запровадження в школі нової освітньої парадигми – трансдисциплінарного навчання.

Методи. У статті використано методи аналізу, синтезу, порівняння, абстрагування.

Результати обумовлюються необхідністю запроваджувати трансдисциплінарні підходи до освітніх програм та готувати майбутніх спеціалістів до використання трансдисциплінарного підходу у вирішенні педагогічних проблем. Виходячи з цього, для підготовки вчителів до впровадження трансдисциплінарного підходу в системі педагогічної освіти необхідно вивчати такі курси:

- дидактика трансдисциплінарного навчання в початковій школі;
- дидактика міждисциплінарного навчання в гімназії;
- дидактика трансдисциплінарного навчання в ліцеї (у старшій школі).

Навчальна програма трансдисциплінарної освіти майбутнього вчителя має окреслювати загальнокультурні; загальнопрофесійні; професійні; міжпредметні розділи.

Оскільки у фокусі трансдисциплінарної освіти знаходяться не навчальні предмети, а проблеми, які можна розв'язувати за їх допомогою, необхідно готувати майбутніх учителів до розв'язання актуальних завдань.

Логічно, що однією з форм трансдисциплінарної освіти у вищих навчальних закладах є наставництво, причому студентам зазвичай потрібно декілька наставників. Для групи студентів, які приходять на практику в училище, має бути три наставники: 1) викладач кафед-

ри, відповідальний за методичну/дидактичну підготовку студента за фахом; 2) викладач кафедри, відповідальний за психолого-педагогічну підготовку майбутнього вчителя та 3) викладач-наставник за фахом.

Оригінальність. Трансдисциплінарний розділ у ВНЗ має містити кілька навчально-методичних ліній:

- 1) концептуальні основи формування трансдисциплінарної компетентності студентів;
- 2) трансдисциплінарний дизайн;
- 3) освітні стратегії та технології реалізації трансдисциплінарного підходу в початковій школі, гімназії, та ліцеї;
- 4) дидактичне забезпечення трансдисциплінарного підходу;
- 5) оцінювання результатів діяльності школи в контексті трансдисциплінарної моделі освіти.

У Республіці Молдова, починаючи з 2019 року, відповідно до навчального плану елементи трансдисциплінарності запроваджуються в початковій школі.

Висновок. Для якісного впровадження трансдисциплінарного підходу в освітню практику необхідна системна підготовка педагогічних кадрів у закладах вищої освіти.

Ключові слова: вчитель, педагогічний ВНЗ, професійні компетенції, трансдисциплінарна компетентність, трансдисциплінарна парадигма, зміст освіти, досвід Республіки Молдова.

Постановка проблеми. Головне сучасне протиріччя області освіти у тому, що школа монодисциплінарна, а життя трансдисциплінарне. Отже, сучасна школа не досягає основної мети – підготовка випускників до життя. Відомо, що основними компетентностями призначені для формування в школі це компетентності вчитися, спілкуватися, працювати у команді, жити (самовизначатися). Йдеться про формування універсальних навчальних умінь та навичок, необхідних для вирішення різних проблем у реальних та/або змодельованих ситуаціях. У разі монодисциплінарної шко-

ли домагатися цього дуже складно. Цей підхід потребує більш високого рівня взаємодії змісту навчальних дисциплін. Отже, необхідно впровадити ефективнішу освітню парадигму. *Модель трансдисциплінарного навчання у школі – освітня модель майбутнього* [1].

Мета статті. Розглянути та обґрунтувати основні положення підготовки педагогічних кадрів на факультеті у контексті впровадження нової освітньої парадигми у школі – трансдисциплінарне навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «трансдисциплінарність» було запропоновано швейцарським психологом та філософом Жаном Піаже у 1970 році. «Після етапу міждисциплінарних досліджень, – писав він, – слід очікувати вищого етапу – трансдисциплінарного, який не обмежиться міждисциплінарними відносинами, а розмістить ці відносини всередині глобальної системи, без суворих меж між дисциплінами».

Трансдисциплінарний підхід – це перехід від пріоритету понятійного мислення до концептуального, філософського осмислення світу і себе в ньому. Для такого підходу характерне ігнорування дисциплінарних кордонів, прояв міжкультурності, мультикультурності та глобалізації. Трансдисциплінарний підхід представлений в Хартії трансдисциплінарності, яка була прийнята на Першому Всесвітньому конгресі з трансдисциплінарності (Конвенто і Аррабіда, Португалія, 2–7 листопада). У різних країнах розробляються проекти трансдисциплінарної освіти вищої школи (Австрія, Франція, Австралія, Румунія, США). Приводом для впровадження трансдисциплінарності послужили рекомендації «Всесвітньої декларації про вищу освіту для XXI століття: підходи та практичні заходи», прийнятої в жовтні 1998 р. у Парижі в Штабквартирі ЮНЕСКО на міжнародній конференції з вищої освіти [2].

У Декларації Міжнародного конгресу «Який має бути університет майбутнього?» (1997, Локарно) йшлося про необхідність спеціальної підготовки викладачів, запровадження трансдисциплінарних аспектів у навчальні дисципліни, створення центрів та робочих груп з трансдисциплінарних досліджень, проведення Інтернет-форумів. У 1998 р. у Парижі учасниками Міжнародної конференції ЮНЕСКО було прийнято «Всесвітню декларацію про вищу освіту для XXI століття: підходи та практичні заходи». У ній вказувалося на необхідність впровадження трансдисциплінарних підходів до

освітніх програм та навчання майбутніх фахівців використання трансдисциплінарного підходу у вирішенні проблем.

Вважаємо, що для підготовки вчителів до впровадження трансдисциплінарного підходу в навчанні слід вивчити на факультеті такі курси:

- дидактика трансдисциплінарного навчання у початковій школі;
- дидактика трансдисциплінарного навчання у гімназії;
- дидактика трансдисциплінарного навчання у ліцеї (у старшій школі).

Формування трансдисциплінарної компетентності майбутніх педагогів має бути підпорядковане системно-педагогічному підходу.

Отже, Курикулум трансдисциплінарної освіти майбутніх вчителів повинен мати розділи:

- загальнокультурний;
- загальнопрофесійний;
- професійний;
- трансдисциплінарний.

Трансдисциплінарний розділ має включати навчально-методичні лінії:

- 1) концептуальні основи формування трансдисциплінарної компетентності учнів;
- 2) трансдисциплінарне проектування;
- 3) освітні стратегії та технології для реалізації трансдисциплінарного підходу в початковій школі, гімназії та ліцеї;
- 4) дидактичне забезпечення трансдисциплінарного підходу;
- 5) оцінювання шкільних результатів у контексті трансдисциплінарної моделі освіти.

Виходячи з того, що у центрі уваги трансдисциплінарного навчання ставляться не навчальні предмети, а проблеми, які можуть бути вирішені за їх допомогою, необхідно навчати майбутніх учителів вирішувати відповідні проблеми [3].

Формування компетентностей майбутніх вчителів у реалізації трансдисциплінарного навчання має відбуватися у рамках Дуальної педагогічної освіти на другому ступені Болонської системи вищої освіти.

Логічно, що однією з форм трансдисциплінарного навчання в ВНЗ є *наставництво*, причому студентам необхідно кілька наставників, які навчають в рамках своєї дисципліни, що скоріше відноситься до проектування технологічних аспектів системи трансдисциплінарної освіти майбутніх педагогів. Наставництво здійснюватиметься в рамках Навчально-Дидактичного комплексу Школа-ВНЗ. Тим самим, при кожному Педагогічному ВНЗ має працюва-

ти експериментальна школа або навчально-виховний заклад. Отже, для групи студентів, які проходять практику в школі, мають бути 3 наставники:

1) викладач кафедри ВНЗ, відповідальний за методичну/дидактичну підготовку студента за спеціальністю;

2) викладач кафедри, відповідальний за психопедагогічну підготовку майбутнього вчителя та 3) вчитель-наставник за спеціальністю.

Трансдисциплінарне навчання дозволяє вчителю успішно інтегруватися в команду різнопрофільних спеціалістів, розглядати питання на стику професійних компетенцій, виходити за рамки традиційних знань та розробляти інноваційні рішення реальних життєвих проблем/завдань.

У цьому треба враховувати, що в освітньому просторі далеко ще не все має сенс розглядати на трансдисциплінарному рівні. Іноді цілком достатньо міжпредметного аналізу. Об'єктами трансдисциплінарного розгляду можна робити явища і процеси, які мають життєву значимість.

Румунський дослідник, фізик Басараб Ніколеску, один із авторів парадигми трансдисциплінарності, розвинув ідею та намітив її нові обриси. Через ступінь складності трансдисциплінарного підходу в освіті це підхід, заснований на динаміці та взаємодії чотирьох рівнів освітнього втручання: *монодисциплінарного, мультидисциплінарного, міждисциплінарного та трансдисциплінарного*. Слід підкреслити, що визнання характерного характеру цих підходів означає ігнорування їх глибоко взаємодоповнюючого характеру.

В Республіці Молдова, починаючи з 2019 р., згідно з Навчальним планом впроваджуються елементи трансдисциплінарності. Відповідно до Шкільного Курикулуму для початкової школи (2018 р.) та Навчального плану школи в I–IV класах вже впроваджується трансдисциплінарний підхід у навчанні. Передбачаються *сім трансдисциплінарних днів* у кожному навчальному році, з першого по четвертий класи.

Рекомендується вибирати:

– на тижні, що передують міжсеместровим канікулам – 1 день;

– на тижні, що передують великоднім канікулам – 1 день;

– у травні місяці – 5 днів.

Курикулум містить такі тематичні напрями:

1. *Патріотичне виховання.*

2. *Виховання здорового образу життя.*

3. *Екологічне виховання.*

4. *Виховання сімейних цінностей.*

5. *Підприємницьке виховання.*

6. *Міжкультурне виховання.*

7. *Суспільне виховання.*

Для кожного з цих напрямків рекомендуються теми для вивчення, тобто рекомендуються теми для трансдисциплінарних днів. Наприклад:

1 клас: *Здоров'я у кожній порі року;*

2 клас: *Мова – багатство народу;*

3 клас: *Наша гордість – школа/село/місто;*

4 клас: *Туристична експедиція: Мандруємо нашою Молдовою [4].*

Зазначаємо, що у трансдисциплінарні дні не проводяться уроки. Учні виконують різноманітні завдання, проводять дослідження, експерименти, екскурсії, реалізують проекти STEM/STEAM тощо.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Для того, щоб якісно запровадити трансдисциплінарний підхід на практиці, необхідно вже сьогодні на факультеті готувати педагогічні кадри.

Басараб Ніколеску, стверджує, що «монодисциплінарність, мультидисциплінарність, міждисциплінарність та трансдисциплінарність – це чотири стріли однієї й тієї ж дуги: знання» [5; 6].

Це слід завжди враховувати при організації якісного освітнього процесу у сучасній школі та при професійній підготовці майбутніх педагогів.

Список бібліографічних посилань

1. Akiri I. The transdisciplinary ads an educational paradigm of the future. *Education: Modern Discourses: scientific journal*, 2021. No 4. p. 33–38.
2. Transdisciplinarity. Stimulating Synergies, Integrating Knowledge. *Division of Philosophy and Ethics*. UNESCO, 1998. p. 37–38. Retrieved from <http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001146/114694eo.pdf>
3. 1st World Congress of Transdisciplinarity. *Preamble. Convento da Arrábida*, Portugal, November, 2–6, 1994. Retrieved from <http://perso.club-internet.fr/nicol/ciret/english/charten.htm/>
4. Nationalinii Curriculum. *Nacialinoe obrazovanie*. Kishinau: Ministerstvo Obrazovaniya, Kulturi i Issledovaniia Respubliki Moldova, 2018. Retrieved from www.mecc.gov.md
5. Nicolescu B. *Transdisciplinarity: Manifest*. Iași: Junimea, 2007. 51 p.
6. Nicolescu B. *Neobosit căutător de adevăr*. Ploiești: Editura Universității Petrol-Gaze din Ploiești, 2012. 116 p.

References

1. Akiri, I. (2021). The transdisciplinary ads an educational paradigm of the future. *Education: Modern Discourses: scientific journal*, 4: 33–38.
2. Transdisciplinarity. Stimulating Synergies, Integrating Knowledge (1998). *Division of Philosophy and Ethics*. UNESCO. P. 37–38. Retrieved from

- <http://unesdoc.unesco.org/images/0011/001146/114694eo.pdf>
3. 1st World Congress of Transdisciplinarity (1994). *Preamble. Convento da Arrábida*, Portugal, November, 2–6. Retrieved from <http://perso.club-internet.fr/nicol/ciret/english/charten.htm/>
 4. Nationalinii Curriculum. Nacialinoe obrazovanie (2018). Kishinau: Ministerstvo Obrazovaniya, Kulturi i Issledovani Respubliki Moldova. Retrieved from www.mecc.gov.md
 5. Nicolescu, B. (2007). *Transdisciplinaritatea: Manifest. Iași: Junimea*. 51 p.
 6. Nicolescu, B. (2012). *Neobosit căutător de adevăr. Ploiești: Editura Universității Petrol-Gaze din Ploiești*. 116 p.

AKIRI Ion

Doctor of Physical and Mathematical Sciences (Ph.D.),
Conferețiar of the Department of Didactics of School Disciplines,
Institute of Pedagogical Sciences, Chisinau, Republic of Moldova

PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS IN THE CONTEXT OF THE TRANSDISCIPLINARY PARADIGM

Summary. *Introduction. The modern school does not achieve the main goal – preparing graduates for life. It is known that the main competences intended for formation at school are the competences to learn, communicate, work in a team, live (self-determination). It is about the formation of universal learning abilities and skills necessary to solve various problems in real and/or simulated situations. In the case of a monodisciplinary school, it is very difficult to achieve this.*

Purpose. To consider and substantiate the main provisions of the training of pedagogical personnel at the faculty in the context of the introduction of a new educational paradigm in the school – transdisciplinary training.

Methods. The methods of analysis, synthesis, comparison, abstraction are used in the article.

Results. It is necessary to introduce transdisciplinary approaches to educational programs and train future specialists to use a transdisciplinary approach in solving problems. We believe that in order to prepare teachers for the implementation of a transdisciplinary approach in education, the following courses should be studied at the faculties:

- didactics of transdisciplinary education in primary school;
- didactics of transdisciplinary education in gymnasium;
- didactics of transdisciplinary education at the lyceum (in high school).

The curriculum of transdisciplinary education of future teachers should include sections: - general culture; - general professional; - professional; - transdisciplinary. Based on the fact that the focus of transdisciplinary education is not on subjects, but on problems that can be solved with

their help, it is necessary to train future teachers to solve relevant problems.

It is logical that one of the forms of transdisciplinary education in higher education institutions is mentoring, and students need several mentors. There should be 3 mentors for a group of students who come to practice at the school: 1) a teacher of the department of the university, responsible for the methodical/didactic training of the student in the specialty; 2) a teacher of the department responsible for the psycho-pedagogical training of the future teacher and 3) a teacher-mentor by specialty.

Originality. The transdisciplinary section in higher education institutions should contain educational and methodological lines: 1) conceptual foundations of the formation of students' transdisciplinary competence; 2) transdisciplinary design; 3) educational strategies and technologies for the implementation of a transdisciplinary approach in elementary school, gymnasium and lyceum; 4) didactic provision of a transdisciplinary approach; 5) assessment of school results in the context of the transdisciplinary model of education.

In the Republic of Moldova, starting from 2019, in accordance with the Curriculum, elements of transdisciplinarity are introduced in primary school.

Conclusion. In order to qualitatively implement a transdisciplinary approach in practice, it is necessary to train pedagogical personnel at the faculty today.

Keywords: *teacher; pedagogical university; professional competences; transdisciplinary competence; transdisciplinary paradigm; content of education; experience of the Republic of Moldova.*

Одержано редакцією 18.08.2022
Прийнято до публікації 06.09.2022